

INSTRUMENTE FINANCIARE DE REDUCERE A RISCURILOR ÎN ECONOMIA CIRCULARĂ

Aliona DODU, dr., prof.univ., UTM

aliona.dodu@imi.utm.md

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.III.2022.16.7>

Summary

The circular economy aims to reduce overconsumption, restore and regenerate ecosystems and design-out waste. Waste management has historically been financed by the public sector and, in particular, by municipal governments. New financial instruments and investments are needed to support the growth of the circular business models. In order to develop circular business models, it is important to know their financing possibilities and the financial products and services, including public equity funds, bonds, private market funds and banking. Investments in circular economy and new business models, especially in developing countries, are still considered to be high risk compared to ongoing and growing finance experiments in industrialized economies. Private sector capital is urgently needed as current levels of development financing are not sufficient. A number of de-risking instruments could be applied to finance circular economy projects and provide access to funds for SMEs in developing countries. The author identified four instruments such as loan guarantee schemes, political risk insurance, public equity co-investments and public-private blended finance as potential instruments for de-risking and scaling up investments for circular solutions. This article represents an exhaustive research that is part of the project State Program 2020-2023, "Development of the circular economy formation mechanism in the Republic of Moldova, with code 20.80009.0807.22.

Keywords: circular economy, financial de-risking instruments, circular business models

JEL: M1, M2.

UDC: 330.131.7

Introducere. Investițiile în inovațiile în economia circulară și noi modele de afaceri, în special în țările în curs de dezvoltare, sunt considerate a fi cu risc ridicat în comparație cu experimentele financiare actuale și în creștere în economiile industrializate. Investițiile inițiale necesare pentru construirea infrastructurilor economiei circulare cum ar fi dezvoltările de industrii ecologice, sistemele de colectare și reciclare a deșeurilor sau soluții de apă curată și de canalizare bazate pe instrumente și tehnologii circulare, pot prezenta o provocare substanțială pentru țările cu venituri mici și medii.

Pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă, în special a consumului și producției durabile este necesară folosirea ajutoarelor financiare din partea țărilor dezvoltate. Un mare număr de organizații de dezvoltare durabilă și investitori în finanțarea durabilă au lansat diverse inițiative de reducere a riscurilor cu scopul de

a atrage investiții private în proiectele internaționale de dezvoltare durabilă [1]. Aceste inițiative și măsuri ajută la scăderea costurilor de capital al investitorilor și urmăresc să abordeze sursele fundamentale ale riscului investițiilor.

Instrumentele de reducere a riscurilor pot contribui la eliminarea barierelor care stau la baza modelelor de afaceri ale economiei circulare. Instrumentele acestea includ în sine sprijinul pentru politicile economiei circulare dincolo de gestionarea deșeurilor: acestea pot include instrumentul financiar sau operațional, politici de proiectare ecologică a produselor, consolidarea capacității instituționale, evaluări privind reformele fiscale, politici de investiții verzi și dezvoltarea competențelor din sectorul public.

Instrumentele de reducere a riscurilor financiare pot ajuta la transferul unora dintre riscurile cu care se confruntă investitorii către actorii publici, cum ar fi investitorii de finanțare durabilă. Aceste instrumente pot include: garanții de împrumut, investiții în capitaluri proprii sau finanțare public-privată prin împrumuturi.

Reducerea riscurilor prin dezvoltarea politicilor

După cum s-a menționat mai sus, adoptarea voluntară a finanțării economiei circulare în industria serviciilor financiare se conturează prin acțiunile liderilor din spațiul finanțelor durabile. Cu toate acestea, viteza și volumul adoptării rămân foarte modeste în comparație cu suma de bani care se îndreaptă anual către economia globală liniară.

O modalitate de a reduce riscul și de a crește finanțarea economiei circulare este de a face din aceasta un „sfârșit” mai degrabă decât un „început”, prin stabilirea de standarde și criterii relevante. Aceasta înseamnă că autoritățile de reglementare și factorii de decizie din mai multe domenii ar trebui să-i determine pe intermediarii financiari să ia decizii de investiții mai durabile și mai etice.

De asemenea, necesită o „conectare a punctelor” pe diferite terenuri politice pentru a crește volumul finanțării economiei circulare ca parte a finanțării durabile principale. În plus, recunoașterea emisiilor de gaze cu efect de seră încorporate ale materialelor și resurselor utilizate poate facilita integrarea soluțiilor de economie circulară în obiectivele politicii climatice net zero. Factorii politici ar trebui să depună eforturi pentru a se asigura că politicile și reglementările privind finanțarea schimbărilor climatice converg cu politicile care guvernează agenda de materiale și resurse a finanțării economiei circulare. Acest lucru poate fi realizat, într-un mod care să ajute la implementare, prin abordarea politicilor care nu poartă în mod explicit eticheta economiei circulare, dar care susțin adoptarea economiei circulare (ex. politici fiscale sau politici de eco-proiectare a produselor). Avantajul este că factorii de decizie politică pot rămâne în domeniul lor de expertiză, mai degrabă decât se supraîncărcă factorii de decizie naționali și partenerii lor internaționali cu economii circulare. Finanțarea economiei circulare va beneficia de condiții de concurență echitabile într-un număr de domenii de politică specifice:

Foi de parcurs și strategii naționale pentru economia circulară: Multe guverne din întreaga lume au inclus elemente ale economiei circulare în planurile lor

naționale de dezvoltare, precum și cadrele lor politice pentru mediu și climă, inclusiv Contribuții determinate la nivel național prezentate în conformitate cu Acordul de la Paris. Aceste strategii includ obiective de reciclare și reutilizare a deșeurilor, precum și planuri de legătură între economia circulară și acțiunea climatică și planuri de stimulare a inovației și a creării de locuri de muncă prin trecerea la o economie circulară. Foile de parcurs ale economiei circulare includ adesea procese ale părților interesate pentru a reuni actori naționali importanți, inclusiv sectorul financiar. De exemplu, guvernul finlandez a creat noi instrumente financiare și acorduri de subvenții pentru investiții ca parte a implementării foii de parcurs naționale pentru economia circulară a țării [4]. Astfel de planuri guvernamentale vor funcționa cel mai bine dacă se bazează pe obiective concrete pentru utilizarea durabilă a resurselor și includ propuneri de investiții. În plus, alinierea principiilor economiei circulare cu achizițiile publice poate crea o dinamică pozitivă, deoarece criteriile de achiziții circulare pot fi utilizate în propunerile de investiții care vizează utilizarea resurselor circulare și performanța sustenabilității. La nivel internațional, integrarea ȋntinelor de eficiență a resurselor, circularitate și emisii de gaze cu efect de seră ȋncorporate ȋn consum și producție, ca parte a strategiilor pe termen lung și a contribuțiilor determinate la nivel național cât și a economiei circulare.

Eficiența resurselor materiale și obiectivele de reciclare pentru activitatea industrială: Eficiența resurselor acoperă o gamă largă de resurse, inclusiv materiale, apă, energie, biodiversitate și terenuri. Se referă la utilizarea durabilă a acestor resurse prin utilizarea redusă, optimizarea și reciclarea pentru a reduce intensitatea materialului - cu accent pe producerea aceluiași nivel de producție cu mai puține intrări de materiale. Eficiența resurselor poate fi susținută prin adoptarea de practici precum producția „lean” și optimizarea duratei de viață a produsului, care ȋn multe sectoare industriale nu sunt utilizate aproape de ȋntregul lor potențial [6].

Responsabilitate extinsă a producătorului este un instrument financiar și/sau operațional care are ca scop internalizarea externalităților de mediu legate de managementul deșeurilor [8]. Potrivit Economiei Circulare ȋn Orașe și Regiuni (OCDE), ȋn cadrul acestei abordări de politică, producătorilor de bunuri li se atribuie o responsabilitate semnificativă pentru recuperarea, tratarea sau eliminarea produselor și deșeurilor post-consum [9]. Această abordare transferă responsabilitatea de la autoritățile naționale sau locale. Scopul este de a stimula reducerea la sursă a deșeurilor, de a promova proiectarea de produse mai conștientă de mediu și de a sprijini gestionarea deșeurilor de către sectorul public. Dacă producătorii de mărfuri ȋși asumă o responsabilitate sporită pentru recuperarea materialelor sau repararea produselor mai departe de-a lungul lanțului valoric, atunci schimbările ȋn metodele de producție vor favoriza materialele și bunurile care sunt mai ușor recuperate, reutilizate, reparate. Aceste responsabilități extinse pot compromite atractivitatea financiară și rentabilitatea industriilor liniare și pot face condițiile de concurență pentru afacerile circulare mai echitabile.

Politici de produs (inclusiv proiectare ecologică, interdicții la produsele de unică folosință și prelungire a ciclului de viață a produsului. Designul ecologic este o abordare a produselor care ia în considerare impactul asupra mediului pe parcursul întregului ciclu de viață al unui produs. De asemenea, proiectarea ecologică poate facilita repararea și optimizarea proceselor de refacere, economisind în continuare resurse. Pentru produsele noi, procesul de proiectare trebuie să includă principii precum proiectarea pentru eficiență energetică, reparabilitate, reciclare, minimizarea ambalajului și siguranța chimică. Politicile de proiectare a produselor – așa cum există în prezent – trebuie să se schimbe considerabil pentru a permite o economie circulară. Politicile de proiectare ecologică s-au concentrat în mare parte pe eficiența energetică, dar vor trebui să se concentreze mai mult pe material.

Politicile fiscale și regimurile de impozitare sunt considerate instrumente ale politicii-cheie care pot ajuta la crearea de piețe pentru modele circulare de afaceri, la abordarea externalităților sociale și de mediu și la generarea de fonduri publice pentru finanțarea tranzițiilor. Transformarea sistemelor de impozitare atât la nivel internațional, cât și la nivel național este esențială pentru trecerea la o economie circulară incluzivă. Regimurile fiscale – în unele cazuri, absența taxelor – reprezintă o modalitate prin care guvernele naționale pot atrage companiile să își stabilească operațiuni în țara lor. În ceea ce privește economia circulară, țările pot obține un avantaj economic prin structurarea stimulentei fiscale în funcție de prioritățile lor naționale de resurse. Alinierea stimulentei fiscale are sens pentru țările cărora le lipsesc pe teritoriul lor anumite resurse critice esențiale pentru dezvoltarea lor economică sau pentru rezolvarea unor probleme de mediu incomode legate de fluxurile de deșeuri, ca în cazul materialelor plastice. Măsurile specifice includ reducerea impozitelor asupra forței de muncă și a rentabilității investițiilor pe termen lung, precum și creșterea poverii fiscale pentru extracția resurselor primare și generarea de energie poluantă. Pentru instituțiile financiare, este important să existe claritate cu privire la impozitele la care sunt supuși clienții lor, deoarece acestea se referă la profitabilitatea companiilor pe care le finanțează. Impozitarea face parte din orice analiză economică și informează randamentele ajustate la risc, care la rândul lor informează și creșterea sarcinii fiscale pentru extracția de resurse primare și generarea de energie poluantă. Pentru instituțiile financiare, este important să existe claritate cu privire la impozitele la care sunt supuși clienții lor, deoarece acestea se referă la profitabilitatea companiilor pe care le finanțează. Impozitarea face parte din orice analiză economică și informează randamentele ajustate la risc, care la rândul lor informează creșterea sarcinii fiscale pentru extracția de resurse primare și generarea de energie poluantă. Pentru instituțiile financiare, este important să existe claritate cu privire la impozitele la care sunt supuși clienții lor, deoarece acestea se referă la profitabilitatea companiilor pe care le finanțează.

Sintetizând mai multe resurse ce țin de domeniul cercetat, venim cu următoarele măsuri fiscale ca modalități de promovare a tranziției către o economie circulară:

1. **Taxe pe materialele plastice virgine:** pentru a reduce deșeurile de plastic și pentru a promova tranziția către o economie circulară a materialelor plastice, diferite

propuneri de politici au inclus diferite forme de impozitare a materialelor plastice de unică folosință. Până în prezent, în majoritatea țărilor aceste reforme s-au concentrat pe aplicarea taxelor la nivel de consumator (de exemplu, impozitarea vânzărilor de pungi de plastic în supermarketuri). Taxele pe plastic pot fi, de asemenea, vizate la nivel de producție, de exemplu impozitând utilizarea în procesul de producție a plasticului virgin, spre deosebire de materialele reciclate. Impozitarea producției de materiale plastice în țările cu venituri mici și medii poate completa regimurile de impozitare a bunurilor și serviciilor existente și ar trebui luate în considerare ca parte a reformelor fiscale în curs. Deși veniturile din impozite nu sunt în general alocate de guvernele naționale pentru scopuri specifice, veniturile din taxele pe plastic ar putea fi alocate pentru îmbunătățirea infrastructurii de colectare și reciclare a materialelor plastice, precum și pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru oamenii din sectoarele informale de deșeuri și reciclare [12].

2. **Taxe pentru extracția materiilor prime:** Taxele pentru extracția nisipului, pietrișului și agregatelor utilizate în industria construcțiilor au fost introduse de diverse state membre ale UE, precum și de Regatul Unit, generând stimulente pentru reciclarea deșeurilor din construcții și demolări [13]. Regimuri fiscale cuprinzătoare există deja în cadrul producției extractive – acestea ghidează investițiile în sectorul minier și sunt esențiale pentru deciziile de investiții în sector. Țările în curs de dezvoltare oferă, de obicei, sarcini fiscale mai mici și orice încercare de a crește aceste taxe poate duce la minimizarea capitalului. În plus, dinamica internațională poate împiedica țările să impună astfel de instrumente, în ciuda dorinței de a face acest lucru.

3. **Reduceri ale taxei pe valoarea adăugată (TVA) pentru reutilizare și reparare:** un cadru de impozitare a economiei circulare care poate fi aplicat pe parcursul ciclului de viață al produselor ar trebui să includă scutiri de taxe pentru activitățile de reutilizare și reparare [14] și reduceri de TVA pentru utilizarea materialelor reciclate, conținut și materiale secundare, precum și pentru revânzarea produselor.

4. **Trecerea sarcinii fiscale de la muncă sau educație la inputuri materiale:** colectarea, recuperarea și prelucrarea materialelor secundare necesită forță de muncă intensă și, prin urmare, implică mai multe impozite decât utilizarea materiei prime. Trecerea impozitării de la forța de muncă ar reduce costurile pentru colectarea și sortarea deșeurilor, iar cele secundare devenind mai competitive față de cele primare. În mod similar, remanufacturarea și recondiționarea produselor necesită o forță de muncă relativ intensivă în comparație cu fabricarea de produse noi, mai ales având în vedere utilizarea tot mai mare a automatizării în activitățile de producție [18]. Aceste procese necesită un set de abilități specifice, ceea ce înseamnă că lipsa de forță de muncă profesională calificată poate fi, de asemenea, o problemă. Stimulentele fiscale care sprijină formarea și angajarea în întreprinderile din economia circulară ar putea fi luate în considerare de factorii de decizie.

5. **Politicile active ale pieței muncii** reformulează legile pentru a proteja împotriva contractelor hiperflexibile de protecție a forței de muncă, a căror utilizare

este uneori denumită „salubritate” în cadrul modelelor de afaceri de produs ca serviciu sau de economia partajată a economiei circulare. Angajarea acestor noi servicii de utilizare optimă poate aduce consecințe nedorite în ceea ce privește scăderea standardelor de protecție a angajaților. Politicile sociale modificate pot preveni erodarea măsurilor de bază de protecție a forței de muncă, cum ar fi salariul minim, asigurarea de sănătate sau dreptul la concediu medical plătit.

Instrumente financiare de reducere a riscurilor

Este nevoie urgentă de capital din sectorul privat, deoarece nivelurile actuale de finanțare pentru dezvoltare nu sunt suficiente. O serie de instrumente de reducere a riscurilor ar putea fi aplicate pentru a finanța proiecte de economie circulară și pentru a oferi acces la fonduri pentru IMM-urile din țările în curs de dezvoltare. În continuare au fost identificate patru instrumente (scheme de garantare a împrumuturilor, asigurări de risc politic, cu investiții publice și finanțare mixtă public-privat) ca instrumente potențiale pentru reducerea riscurilor și extinderea investițiilor pentru soluții circulare (prezentate în tabelul 1).

Tabelul 1. Instrumente de reducere a riscurilor financiare pentru finanțarea soluțiilor economiei circulare

Instrument	Descriere	Aplicație pentru finanțarea economiei circulare
Scheme de garantare a împrumuturilor	Este susținut de guvern, poate facilita și încuraja băncile comerciale să acorde finanțare prin împrumuturi firmelor mici, care, din cauza riscului ridicat sau a lipsei garanțiilor, nu pot obține împrumuturi convenționale.	Acest instrument poate fi utilizat pentru IMM-urile care operează în lanțul valoric al sectoarelor-cheie ale economiei din țările în curs de dezvoltare pentru a investi în soluții circulare.
Asigurarea de risc politic	Este un instrument pentru întreprinderi cu scopul de a atenua riscurile care decurg din acțiunile adverse ale guvernelor, situațiile de conflict armat, lupte și tulburări civile și terorism. Asigurarea de risc politic ajută companiile să ofere un mediu mai stabil pentru investițiile în țările în curs de dezvoltare și să deblocheze un acces mai bun la finanțare. Majoritatea furnizorilor	Asigurarea de risc politic a fost aplicată pentru a facilita finanțarea proiectelor de infrastructură și a investițiilor în sectoarele resurselor naturale ale țărilor în curs de dezvoltare [24]. Acest instrument ar putea fi utilizat pentru finanțarea infrastructurii necesare economiei circulare, cum ar fi conexiunea fixă în

Instrument	Descriere	Aplicație pentru finanțarea economiei circulare
	publici de Asigurare de risc politic sunt agențiile naționale de credit la export [23].	bandă largă, infrastructura de gestionare a deșeurilor și reciclare sau modele de leasing de echipamente.
Co-Investiții de capital public	Acest instrument este o investiție minoritară, realizată direct într-o societate operațională de către partenerii fondurilor de investiții. În colaborare cu un sponsor financiar sau alt investitor de capital privat. Co-investițiile permit unui manager să facă investiții mai mari evitând în același timp problemele de expunere la risc.	Co-investiția în capitaluri proprii este utilizată pentru finanțarea proiectelor de plantații forestiere [25]. Instrumentele ar putea fi extinse pentru a finanța proiecte agroforestiere regenerative sau forestiere fără lemn.
Finanțarea mixtă	Finanțarea mixtă (public-privată) își propune să utilizeze investițiile din sectorul public pentru a cataliza finanțarea comercială pentru binele public. Finanțarea mixtă are un efect catalizator și ajută la depășirea barierelor majore prin atragerea de capital privat atât de necesar. De asemenea, permite managerilor de investiții să adopte o abordare cu risc mai mare atunci când au de-a face cu companiile țintă din portofoliu [26].	Ca abordare structurală, finanțarea mixtă a fost aplicată pentru a crea oportunități de investiții în țările în curs de dezvoltare pentru a ajuta la atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă, adunând fonduri suplimentare din sectorul privat în volume mai mari. Exemplele includ finanțarea proiectelor de apă și canalizare și energie curată.

Finanțarea mixtă devine o abordare promițătoare de reducere a riscurilor, care poate fi utilizată pentru a finanța inovațiile din economia circulară și afacerile. Tranzacțiile de finanțare mixtă au adesea trei caracteristici de semnătură, care sunt, de asemenea, relevante pentru finanțarea dezvoltării economiei circulare [29].

În primul rând, tranzacțiile tind să contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Cu toate acestea, nu toate părțile interesate implicate în proces trebuie să aibă acest obiectiv explicit. Investitorii privați motivați financiar într-un model de finanțare mixtă ar putea căuta pur și simplu un risc redus pentru rentabilitatea financiară a investiției lor la rata pieței. În al doilea rând, așteptările pe care le avem în urma tranzacției constau în producerea unui randament financiar pozitiv. Dat fiind faptul că investitorii fac parte din diferite sectoare implicându-se în forma de finanțare mixtă vor avea așteptări de rentabilitate diferite, variind de la rata de piață favorabilă la cea nefavorabilă. În al treilea rând, părțile publice și/sau filantropice sunt catalitice, ceea ce înseamnă că participarea lor este crucială pentru îmbunătățirea profilului de risc/randament al tranzacției și pentru atragerea subiecților din sectorul privat.

Concluzie. Instrumentele de reducere a riscurilor pot contribui la eliminarea barierelor care stau la baza modelelor de afaceri ale economiei circulare. Instrumentele acestea includ în sine sprijinul pentru politicile economiei circulare dincolo de gestionarea deșeurilor: acestea pot include instrumentul financiar sau operațional, politici de proiectare ecologică a produselor, consolidarea capacității instituționale, evaluări privind reformele fiscale, politici de investiții verzi și dezvoltarea competențelor din sectorul public. În modelele actuale de finanțare mixtă, există și unele lacune, inclusiv o lipsă de informații și transparență cu privire la structurile de finanțare mixtă adesea complexe. Acest lucru a împiedicat atât responsabilitatea, cât și implementarea eficientă a proiectelor mixte. În plus, adesea nu este clar cum sunt selectați partenerii din sectorul privat pentru proiectele de finanțare mixtă, iar procedurile sunt adesea netransparente. Aplicarea finanțării mixte pentru a reduce riscul investițiilor în economia circulară în țările în curs de dezvoltare se poate baza pe abordările care au fost utilizate în ultimul deceniu pentru a reduce riscul investițiilor în energie regenerabilă în țările cu venituri mici și medii. Sprijinul sectorului public joacă un rol important în reducerea costurilor de finanțare și asigurarea profitabilității.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bayliss, K., Dimakou, O., Laskaridis, C., Sial, F. and van Waeyenberge, E. (2020), The use of development funds for de-risking private investment: how effective is it in delivering development? Directorate-General for External Policies, Policy Department, Study, Brussels: European Parliament.
2. ABN AMRO, ING and Rabobank (2018), Circular Economy Finance Guidelines. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Circular%20Economy%20Finance%20Guidelines.pdf> accesat 01.10.2022
3. Cai, C. (2019), 'Nudging the financial market? A review of the nudge theory', Accounting & Finance, 60(4).

4. Sitra (2016), 'Finnish road map to a circular economy 2016–2025', <https://www.sitra.fi/en/projects/leading-the-cycle-finnish-road-map-to-a-circular-economy-2016-2025>.
5. Booker, D. (2020), 'The circular road to COP26', Circular Glasgow, 09.10.22 <https://www.circularglasgow.com/the-circular-road-to-cop26>.
6. van Nes, N. and Cramer, J. (2006), 'Product lifetime optimization: a challenging strategy towards more sustainable consumption patterns', *Journal of Cleaner Production*, 14(15–16), pp. 1307–18.
7. Hertwich, E., Lifset, R., Pauliuk, S. and Heeren, N. (2020), *Resource Efficiency and Climate Change: Material Efficiency Strategies for a Low-Carbon Future*, International Resource Panel, Nairobi: United Nations Environment Programme.
8. Pouikli, K. (2020), 'Concretising the role of extended producer responsibility in European Union waste law and policy through the lens of the circular economy', ERA Forum.
9. OECD (n.d.), 'Extended producer responsibility', <https://www.oecd.org/env/tools-evaluation/extendedproducerresponsibility.htm> accesat 10.10.2022
10. Department for Business, Energy & Industrial Strategy (2020), 'Draft Ecodesign and Energy Labelling Regulations 2021', <https://www.gov.uk/government/consultations/draft-ecodesign-and-energy-labellingregulations-2021>. Accesat 09.09.2022
11. Hook, L. (2018), 'UK to introduce plastics tax for packaging by April 2022', *Financial Times*, 29 October 2018, <https://www.ft.com/content/ce4b8cfc-dba0-11e8-9f04-38d397e6661c>.
12. Schröder, P., Narayanan, L. and McCluskey, R. (2019), 'Taxing plastic production: a solution to India's plastic waste crisis?', *International Centre for Taxation and Development*, 28 May 2019, <https://www.ictd.ac/blog/taxing-plastic-production-a-solution-to-indias-plastic-waste-crisis>.
13. Söderholm, P. (2011), 'Taxing virgin natural resources: Lessons from aggregates taxation in Europe', *Resources, Conservation and Recycling*, 55(11): pp. 911–22
14. Milios, L. (2021), 'Towards a Circular Economy Taxation Framework: Expectations and Challenges of Implementation', *Circular Economy and Sustainability*, doi:10.1007/s43615-020-00002-z.
15. Ecopreneur.eu (2019), 'Press Release: EU member states gain traction towards waste-free economy', 5 May 2019, <https://ecopreneur.eu/wp-content/uploads/2019/05/Ecopreneur-Circular-Economy-Update-report-2019.pdf> accesat 10.10.2022.
16. Harvey, F. (2021), 'Cut VAT for green home improvements and repairs, MPs urge'
17. Rreuse.org (2017), 'Reduced taxation to support re-use and repair', 9 March 2017, <http://www.rreuse.org/>

18. Vence, X. and López Pérez, S. D. J. (2021), 'Taxation for a Circular Economy: New Instruments, Reforms, and Architectural Changes in the Fiscal System', *Sustainability*, 13(8).
19. Duffy, N. (2021), 'Uber to treat drivers as workers after Supreme Court defeat, guaranteeing living wage and holiday pay', 16 March 2021.
20. UNCTAD (2020), *World Investment Report 2020*.
21. GreenInvest (2017), *Green Foreign Direct Investment in Developing Countries*, Geneva: UNEP.
22. United Nations (2020), *Financing for Development in the Era of COVID-19 and Beyond: Menu of Options for the Consideration of Heads of State and Government (Part II)*, New York: United Nations.
23. Multilateral Investment Guarantee Agency (n.d.), 'About Political Risk Insurance', <https://www.miga.org/political-risk-insurance>. Accesat 10.09.2022
24. Tan, C. (2015), 'Risky business: political risk insurance and the law and governance of natural resources', *International Journal of Law in Context*, 11(2): pp. 174–194.
25. FMO (n.d.), 'Investing in sustainable forestry contributes to curbing deforestation and climate change', <https://www.fmo.nl/forestry>.
26. de Schrevel, J.-P. (2020), 'How Blended Finance Can Plug The SDG Financing Gap', *OECD Development Matters*, 22 January 2020, <https://oecd-development-matters.org/2020/01/22/how-blended-finance-canplug-the-sdg-financing-gap>.
27. Government of Indonesia and OECD (2018), *Tri Hita Karana Roadmap for Blended Finance*, <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/tri-hita-karana-roadmap-for-blended-finance.htm> accesat 10.10.2022
28. Convergence (n.d.), 'Blended Finance', <https://www.convergence.finance/blended-finance>.
29. Plastic Smart Cities (n.d.), 'Blended Financing', <https://plasticsmartcities.org/products/blended-financing> accesat 20.09.2022
30. WASTE (n.d.), 'FINILOOP (Financial Inclusion & Improved Livelihoods Out of Plastics)', <https://www.waste.nl/cases/finiloop/> accesat 10.09.2022